

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ЕНЕРГЕТИКИ, АВТОМАТИКИ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ

Кафедра автоматики та робототехнічних систем ім. акад. І.І. Мартиненка

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІНІ енергетики, автоматики
та енергозбереження

(Каплуш В.В.)

« »   2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри автоматики та
робототехнічних систем
ім. акад. І.І. Мартиненка
протокол № 37 від 21.05.2024

Завідувач кафедри

(Лисенко В.П.)

(Лисенко В.П.)

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОПП підготовки бакалаврів за
спеціальністю «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»

(Синявський О.Ю.)

(Синявський О.Ю.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи автоматики

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань 14 Електрична інженерія

Спеціальність 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

Факультет (ІНІ) ІНІ енергетики, автоматики і енергозбереження
(назва факультету)

Розробник: доцент, к.ф.-м.н, доцент Гладкий А.М.

Київ – 2024

Опис навчальної дисципліни Основи автоматики
(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<u>бакалавр</u> (бакалавр, магістр)	
Галузь знань	<u>14 Електрична інженерія</u> (шифр і назва)	
Спеціальність	<u>141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка</u> (шифр і назва)	
Освітня програма	<u>Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка</u> (назва)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>	
Кількість змістових модулів	<u>2</u>	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	<u>2</u>	_____
Семестр	<u>4</u>	_____
Лекційні заняття	<u>30</u> год.	_____ год.
Практичні, семінарські заняття	<u>0</u> год.	_____ год.
Лабораторні заняття	<u>30</u> год.	_____ год.
Самостійна робота	<u>60</u> год.	_____ год.
Індивідуальні завдання	_____ год.	_____ год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	<u>4</u> год.	

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів на основі системного підходу особистісного світогляду, який дозволяє вільно орієнтуватись у теоретичних і практичних засадах функціонування сучасних систем автоматики в електроенергетичних, електротехнічних та електромеханічних комплексах і технологічних процесах агропромислового виробництва.

Завданням дисципліни є формування знань та практичних умінь з методів аналізу лінійних систем автоматичного керування, досліджень нелінійних і цифрових систем, застосування електромеханічних, електротехнічних і мікропроцесорних засобів автоматики, а також формування професійних здібностей з використання систем автоматики в електротехнічних комплексах і технологічних процесах при виробництві с/г продукції.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів фізики та інженерних наук і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК): СК4. Здатність вирішувати комплексні спеціалізовані задачі і практичні проблеми, пов'язані з проблемами метрології, електричних вимірювань, роботою пристроїв автоматичного керування, релейного захисту та автоматики.

Програмні результати навчання (ПРН): ПРН06. Застосовувати прикладне програмне забезпечення, мікроконтролери та мікропроцесорну техніку для вирішення практичних проблем у професійній діяльності.

2. Програма та структура навчальної дисципліни:

– для повного терміну денної (заочної) форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Схеми та елементи систем автоматики												
Тема 1. Вступ	6	2		2		2						
Тема 2. Загальні відомості про системи автоматики	6	2		2		2						
Тема 3. Математичні моделі елементів автоматичних систем	8	2		2		4						
Тема 4. Математичні моделі елементів автоматичних систем	8	2		2		4						
Тема 5. Режими роботи автоматичних систем	6	6		6		2						
Тема 6. Динамічні характеристики з'єднань динамічних ланок	8	2		2		4						
Тема 7. Датники	8	2		2		4						
Тема 8. Управляючі елементи та виконавчі механізми	8	2		2		4						
Тема 9. Властивості електротехнічних об'єктів автоматизації	8	2		2		4						
Разом за змістовим модулем 1	66	18		18		30						
Змістовий модуль 2. Аналіз роботи автоматичних систем												
Тема 10. Передатні функції автоматичних систем	9	2		2		5						
Тема 11. Стійкість систем автоматики. Критерії стійкості	9	2		2		5						
Тема 12. Якість процесу регулювання. Показники якості	9	2		2		5						
Тема 13. Нелінійні автоматичні системи. Методи аналізу.	9	2		2		5						
Тема 14. Цифрові систем керування. Основні поняття	9	2		2		5						
Тема 15. Аналіз цифрових систем керування.	9	2		2		5						
Разом за змістовим модулем 2	54	12		12		30						
Усього годин	120	30		30		60						

3. Теми лабораторних занять

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Вивчення і аналіз роботи логічних елементів автоматичних систем	2
2.	Дослідження характеристик сельсинної системи дистанційної передачі кута	2
3.	Дослідження системи стабілізації температури повітря з позиційним регулятором і мідним термометром	2
4.	Вивчення реле часу та аналіз їх характеристик	2
5.	Дослідження характеристик датчика освітленості та аналіз роботи приладу контролю полум'я	2
6.	Дослідження характеристик магнітного підсилювача	2
7.	Дослідження характеристик вимірювальних перетворювачів частоти обертання та аналіз роботи системи автоматичного контролю завантаження приводного вала	2
8.	Вивчення і аналіз роботи універсальної системи контролю за висівом УСК	2
9.	Дослідження перехідних характеристик елементарних динамічних ланок	2
10.	Дослідження частотних характеристик елементарних динамічних ланок (АЧХ, ФЧХ)	2
11.	Дослідження амплітудно-фазових частотних характеристик елементарних динамічних ланок (АФЧХ)	2
12.	Дослідження перехідних процесів лінійної автоматичної системи і визначення показників якості роботи	2
13.	Дослідження стійкості автоматичних систем. Визначення запасів стійкості	2
14.	Дослідження видів руху нелінійних автоматичних систем	2
15.	Дослідження моделі цифро-аналогової системи керування у середовищі MATLAB/Simulink	2
ВСЬОГО		30

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Функціональні елементи систем автоматичного управління	2
2.	Схеми автоматизації. Графічні і літерні позначення елементів схем автоматизації	5
3.	Математичні моделі елементів автоматичних систем	10
4.	Побудова перехідних характеристик елементарних динамічних ланок	5
5.	Побудова частотних (АЧХ, ФЧХ) характеристик елементарних динамічних ланок	5
6.	Побудова частотних (АФЧХ) характеристик елементарних динамічних ланок	5
7.	Типи з'єднань динамічних ланок	3
8.	Дослідження динамічних характеристик з'єднань динамічних ланок	5
9.	Області стійкості системи автоматичного управління. Метод Д – розбиття	2
10.	. Дослідження впливу стаціонарного випадкового збурення на лінійну стаціонарну систему	3
11.	Види нелінійностей. Слабкі та суттєві нелінійності	5
12.	Дослідження цифрової системи керування	10
	Разом	60

5. Засоби діагностики результатів навчання:

У процесі вивчення дисципліни використовуються форми контролю:

- поточний (опитування під час занять, захист виконаних лабораторних і самостійних робіт);
- проміжний, модульний (модульні контрольні і тестові завдання);
- підсумковий (екзамен).

6. Методи навчання

У навчальному процесі використовуються:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні заняття, захист лабораторних робіт);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій роботи САК);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування);
- відеометод (дистанційні заняття і консультації, мультимедійні презентації, відеофільми);

- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти (індивідуальні завдання для окремих студентів, виходячи з особистісних характеристик).

7.Методи оцінювання.

- усне опитування;
- захист лабораторних і самостійних робіт;
- модульне тестування;
- екзамен;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України».

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу здобувача вищої освіти з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронні навчальні курси з дисципліни:
<http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1110>;
<http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1858>.
2. Конспект лекцій з дисципліни.
3. Навчальний посібник Гладкий А.М., Климентовський Ю.А., Івановський А.В. Основи автоматики. –К.: НУБіП України., 2019. - 260 с.
4. Технічні засоби автоматизації (Частина 2) / М.В. Лукінюк, В.П. Лисенко, В.Є. Лукін, А.М. Гладкий, С.А. Шворов, А.А. Руденський, А.А. Заверткін.– Ніжин.: Видавець ПП Лисенко М.М., 2018.–455 с.
5. Презентаційні матеріали до курсу лекцій.

6. Методичні вказівки до виконання лабораторних, самостійних і модульних робіт у складі електронних навчальних курсів з дисципліни.

10. Рекомендована література

Базова

1. Гладкий А.М., Климентовський Ю.А., Івановський А.В. Основи автоматики. –К.: НУБіП України., 2019. - 260 с.
2. Гавриляк М.С. Основи автоматики та систем управління. – Чернівці: Чернівець. нац. ун-тет, 2022.- 211 с.
3. Лобода О.І. Теоретичні основи автоматики. Практикум: навчальне видання / О. І. Лобода, О. М. Тодоріко, С. В. Дубініна. – Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2020. – 158 с.
4. М.В. Лукінюк, В.П. Лисенко, В.Є. Лукін, А.М. Гладкий, С.А. Шворов, А.А. Руденський, А.А. Заверткін. Технічні засоби автоматизації (Частина 1, Частина 2). –Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. –567 с. (Ч.1), 418 с. (Ч.2).

Допоміжна

1. Пістун Є. П., Стасюк І. Д. Основи автоматики та автоматизації. Навчальний посібник.- Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. -336 с.
2. Лукінюк М.В., Лукін В.Є., Шворов С.А., Гладкий А.М., Гунченко Ю.О., Ємельянов П.С. Контрольно-вимірювальні прилади систем керування. Видавництво «Тріада», 2016. – 652 с.
3. Лисенко В.П., Решетюк В.М., Цигульов І.Т. Основи автоматики: теорія і практика (ч. 1). Видання 2-е, перероблене і доповнене. – К., Освіта України, 2013. –720 с.
4. Головінський Б.Л.,Шуруб Ю.В., Лисенко В.П. Теорія автоматичного управління. –К.: Вид.центр НУБіП України, 2012. – 240с.
5. Мартиненко І.І., Головінський Б.Л., Лисенко В.П. та ін. Автоматизація технологічних процесів сільськогосподарського виробництва. – К.: Урожай, 1995. – 224 с.

Інформаційні ресурси

1. Лобода О.І. Теоретичні основи автоматики. Практикум: навчальне видання / О. І. Лобода, О. М. Тодоріко, С. В. Дубініна. – Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2020. – 158 с.
<http://www.tsatu.edu.ua/ea/wp-content/uploads/sites/27/praktykum-toa.pdf>.
2. Клендій Петро, Корчемний Микола, Потапенко Микола. Теоретичні основи автоматики: Навчальний посібник.
<https://knygy.com.ua/index.php?productID=9789661019132>
3. Автоматизація та комп'ютерно інтегровані технології. Електронний підручник.
https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload

4. Відеоматеріали. Simulink. Початок роботи /

https://www.youtube.com/watch?v=_gDsgHQ-Y1s

5. Відеоматеріали. Моделювання часових і частотних характеристик в середовищі Simulink / https://www.youtube.com/watch?v=9w4_k3RxfPA

Лектор доцент

Гладкий А.М.